

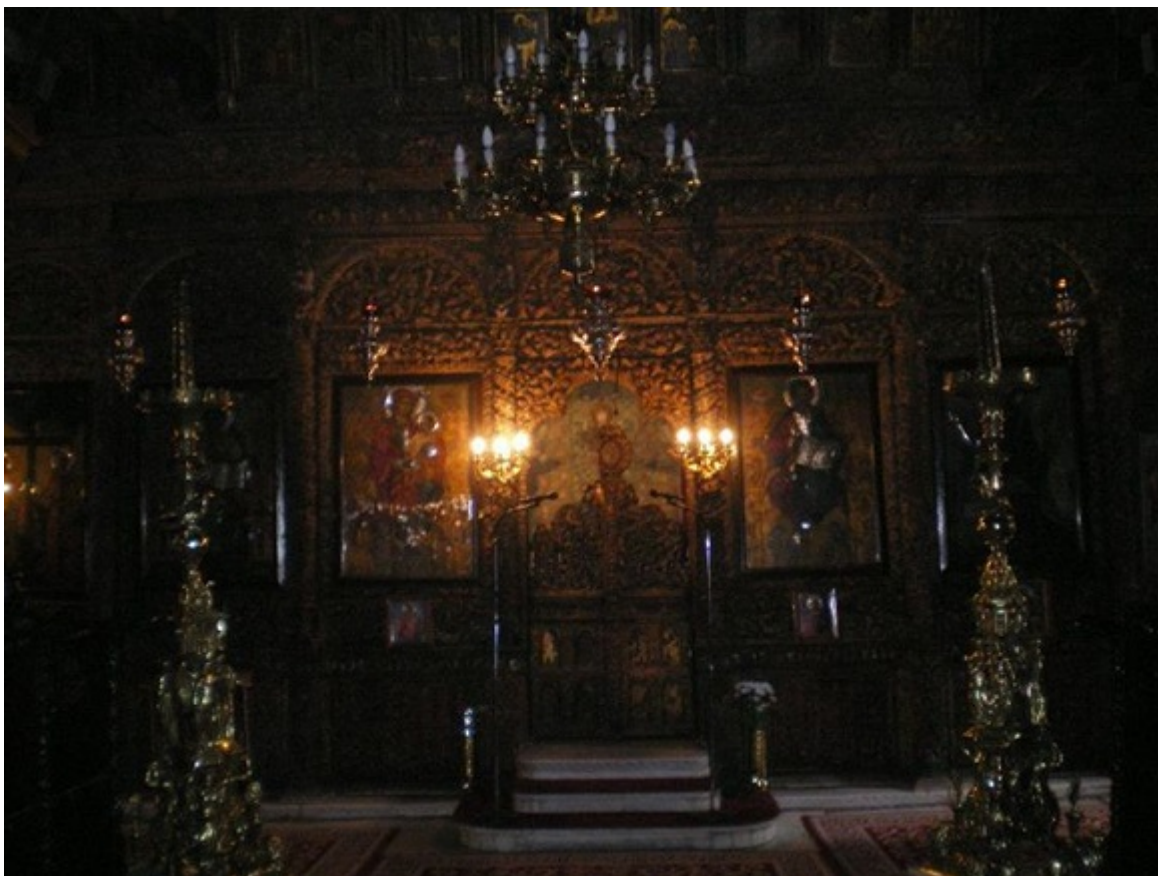
Η παράμετρος της ψυχολογικής ωριμότητας στην ποιμαντική πράξη

/ [Πεμπτούσια](#)

Συνεχίζοντας τη δημοσίευση της μελέτης του κ. Δημήτρη Τσιολακίδη (προηγούμενο άρθρο:www.pemptousia.gr/?p=66015), για τις σχέσεις της Νηπτικής Παράδοσης με την Ποιμαντική Ψυχολογία, εξετάζουμε σήμερα τις ψυχολογικές θεωρήσεις για την ψυχική ποιότητα και τις αντίστοιχες ποιμαντικές απαντήσεις.

Ποιοι όμως πέρα από τις συνέπειες της πτώσης και τα εγγενή χαρακτηριστικά, είναι οι πρόσθετοι παράγοντες που επηρεάζουν καθοριστικά τις ψυχικές εντάσεις της ανθρώπινης ύπαρξης που ενίοτε αφήνουν τα σημάδια τους κάποτε με δραματικό τρόπο και στο σώμα;[106]

Αναλύοντας τη σκέψη του ψυχαναλυτή και ψυχιάτρου Heinz Kohut σε ότι αφορά

την έννοια του εαυτού ο Αρχ. Αθανάσιος Παραβάντσος συντάσσεται με τη θέση του πρώτου ότι η ρίζα πολλών αιτίων της δυσχερούς ή ακόμη και της μη προσαρμοστικότητας του εαυτού, βρίσκεται στην περίοδο της παιδικής ηλικίας και συνδέεται με τον τύπο της οικογενειακής ζωής που το άτομο έχει βιώσει. Εντός αυτού του πλαισίου εντοπίζονται τα λειτουργικά πρότυπα που δυναμώνουν την ψυχική αντοχή του ατόμου ενώ η απουσία τους ή η μη άρτια ύπαρξή τους αποτελεί αδυναμία συγκρότησης ενός υγιούς ψυχικού εαυτού.[107]

Η παράμετρος αυτή συμβάλλει καθοριστικά στο κατά πόσο το άτομο θα αναπτύξει έναν εαυτό ώριμο ή αν θα οδηγηθεί σε ψυχική διαταραχή και ανικανότητα. Όταν υπάρχει απουσία γνήσιων ψυχικών προτύπων τότε μειώνεται η αντοχή και η ικανότητα του μελλοντικού ενήλικα να διαχειριστεί τις εσωτερικές και εξωτερικές πιέσεις, έτσι καθίσταται ψυχικά ευάλωτος όταν έρχεται αντιμέτωπος με αρνητικά βιώματα. Οι πνευματικές προεκτάσεις του ανεπαρκούς ψυχολογικού εαυτού συνδέονται άμεσα με την τοποθέτηση του απέναντι στο Θεό αλλά και στο συνάνθρωπο και οδηγούν στην υπονόμηση της πνευματικής ζωής, αφού αρνητικά βιώματα προβάλλονται στα άλλα πρόσωπα αλλοιώνοντας έτσι την πραγματική τους εικόνα, ενώ θέτουν το άτομο σε μόνιμη αμυντική στάση και καχυποψία.[108] Η περιγραφείσα κατάσταση αφορά επίσης άτομα που δεν έχουν υποπέσει κατ' ανάγκη σε βαριά αμαρτήματα.

Γίνεται αντιληπτό με όσα εκτέθηκαν πως μία προσεκτική προσέγγιση στη γνώση που κομίζουν οι ψυχολογικές επιστήμες προσφέρει τη δυνατότητα να αναγνωρισθεί η καίρια ανθρωπολογική συνεισφορά τους η οποία έγκειται στη μελέτη των δομικών συνιστωσών της ανθρώπινης προσωπικότητας που επηρεάζουν την ανάπτυξη της πνευματικής ζωής. Πιο συγκεκριμένα το ενδιαφέρον πλέον μετατοπίζεται από το δίπολο αμαρτίας -αρετής, σε αυτό της ωριμότητας-ανωριμότητας, ένεκα της επίγνωσης ότι η ανωριμότητα δυσχεραίνει ή και αλλοιώνει την ποιότητα της πνευματικής ζωής.[109]

Τεκμαίρεται επομένως πως η ψυχολογία και η ψυχιατρική δεν θα πρέπει να αποτελούν για τους κληρικούς απαγορευμένη ζώνη. Αντιθέτως μία θετική στάση απέναντί τους θα συμβάλλει στην ανάπτυξη της ικανότητάς τους να διακρίνουν τα ψυχολογικά από τα πνευματικά θέματα. Παράλληλα, με την εντρύφηση στις επιστήμες του ψυχισμού, *«...η ορθόδοξη θεολογία θα μπορέσει να προσδώσει μίαν οντολογική θεμελίωση στην σύγχρονη ψυχολογία-ψυχιατρική, πράγμα το οποίο η τελευταία έχει ιδιαίτερη ανάγκη»*. [110] Ακόμη για κάθε εν δράσει πνευματικό η δυνατότητα αυτής της συνάντησης και συνεργασίας ευνοεί τόσο την ανάδειξη της ποιμαντικής σοφίας όσο και τη βελτίωση της ποιμαντικής φροντίδας.

3.2 Προϋποθέσεις και τρόποι ορθής άσκησης της ποιμαντικής ψυχολογίας

Το ζήτημα της άσκησης συναρτάται άμεσα από τον τρόπο αντιμετώπισης της μοναδικότητας του ανθρωπίνου προσώπου και τη συναίσθηση της περιπέτειας που το συνοδεύει. Καίριας σημασίας είναι η γνώση των ανθρωπολογικών προϋποθέσεων των φυσικών γνωρισμάτων του μεταπτωτικού ψυχισμού, (η αμαρτητική κατάσταση στην οποία έχει εισέλθει ο άνθρωπος και η ιδιαίτερη κρίση του κάθε προσώπου) σε συνάρτηση με ενδεχόμενες τραυματικές εμπειρίες που μπορεί να έχουν προκαλέσει εμπλοκές στην ψυχική ανάπτυξη. Έτσι, αφού προσδιοριστεί η ψυχική κατάσταση του ατόμου, έπειτα ο πνευματικός να μπορεί να διακρίνει που εμπλέκεται και πόσο επιδρά η ελεύθερη βούληση στο ψυχικό υλικό που καλείται να διαχειριστεί, ώστε να είναι σε θέση να εντοπίσει το σημείο από το οποίο θα ξεκινήσει την ποιμαντική του διακονία.

Η σωστή κατανόηση των παραμέτρων που ρυθμίζουν την βιωματική κατάσταση και η κατά δύναμη διείσδυση στον ασυνείδητο ψυχισμό του προσώπου που έχει απέναντί του, θα βοηθήσουν τον ποιμένα στην ανίχνευση των αιτίων που οδήγησαν τον πιστό ή μη στο κατώφλι της εξομολόγησης. Επίσης θα συνδράμουν και στη διασάφηση του σκοπού της διαλογικής αυτής σχέσης, διότι εξυπακούεται ότι εξατομικευμένη ποιμαντική δεν μπορεί να υπάρξει όταν η επαφή και επικοινωνία μεταξύ των δύο πλευρών κινείται έξω από την προοπτική της εν Χριστώ τελείωσης. Τότε η λειτουργία της πνευματικής πατρότητας έχει νόημα και γίνεται αποτελεσματικότερη στην καταπολέμηση των παθών εφόσον συνδυαστεί με τις αξίες και αλήθειες της ορθόδοξης ασκητικής παράδοσης.

Ακόμα, στην ασκητική διδασκαλία ο υποψήφιος ή εν ενεργεία πνευματικός μαθαίνει ότι οφείλει πρωτίστως να ελέγχει τον εαυτό του και να διαχειρίζεται σωστά τις δικές του ψυχικές εντάσεις και ανησυχίες. Να μεριμνά δηλαδή για τη διαφύλαξη της πνευματικής του αρτιότητας γνωρίζοντας εκ των προτέρων ότι καλείται να δείξει ασκητική αυταπάρνηση και αντοχή στο έργο που αναλαμβάνει, καθώς η άσκηση της πνευματικής πατρότητας συνεπάγεται την άρση ενός βαρέως υπαρξιακού φορτίου που θα του αποθέσουν οι δοκιμαζόμενοι πιστοί.

Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι ο ποιμένας θα πρέπει πρώτα ο ίδιος να έχει καταστεί από ψυχικός άνθρωπος σε πνευματικό για να μπορέσει με τη Χάρη του Αγίου Πνεύματος να συγκατανεύσει στο πρόβλημα και να σπλαχνιστεί τον δοκιμαζόμενο αδελφό. Εν προκειμένω ο Ιωάννης Χρυσόστομος είναι κατηγορηματικός: « Όταν ουν εαυτούς μη πείθωμεν, πώς ετέρους πείσομεν;... Πως ο μηδέ της εαυτού ψυχής προεστώς, ετέρους διορθώσαι δυνήσεται;

». [111]

[Συνεχίζεται]

[106] Γνώριμο παράδειγμα αποτελεί ο παραλυτικός της Καπερναούμ ο οποίος, « συμφώνως προς όλα τα στοιχεία της (ευαγγελικής) διηγήσεως, είναι εις ευαίσθητος ηθικώς άνθρωπος, όστις, ως φαίνεται, αντιμετώπισεν ανεπιτυχώς μίαν ισχυράν ηθικήν σύγκρουσιν. Η κακώς αντιμετωπισθείσα αύτη σύγκρουσις ωδήγησε τούτον εις απώθησιν των βιωμάτων ενοχής, εξ ης προήλθεν ανυπόφορον ψυχικόν άλγος ή άγχος. Αλλά το άγχος τούτο, επειδή κατέστη βασανιστικόν και επομένως απέβη επικίνδυνος απειλή δια την ψυχικήν ισορροπίαν και εσωτερικήν αρμονίαν της προσωπικότητος, ασυνείδητος ψυχική διαδικασία μετέτρεψεν εις σωματικόν σύμπτωμα.» Ιωάννου Κ. Κορναράκη, *Βιβλικά Ψυχογραφήματα*, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1986, σ.87 Επίσης γνωρίζουμε ότι υποχονδριακά φαινόμενα προηγούνται της εκδήλωσης των κύριων φαινομένων της μελαγχολίας ως αποτέλεσμα της σωματοποίησης της υφιστάμενης ψυχικής κατάστασης.

[107] Για την ανάπτυξη του ψυχικού εαυτού τα λειτουργικά πρότυπα προέρχονται μέσα από την οικογένεια και καλύπτουν θεμελιώδεις ανάγκες του βρέφους-παιδιού που σχετίζονται με τις επιβεβαιώσεις που το παιδί αντλεί για την αξία του από τους γονείς του δηλαδή, α) «με το κατά πόσο οι γονείς με τη συμπεριφορά τους καθρεφτίζουν την μοναδικότητα και την αξία του παιδιού τους» β) «με την ανάγκη του παιδιού να εξιδανικεύσει μια ισχυρή ανθρώπινη μορφή, συνήθως στους γονείς» και τουλάχιστον στον ένα εξ αυτών, γ) με την ικανοποίηση της ανάγκης να γνωρίζει «πως έχει σημαντικά κοινά χαρακτηριστικά με έναν γονέα ή και τους δύο,.....[έτσι] αναπτύσσεται η αίσθηση στο παιδί ότι ανήκει σε κοινωνία προσώπων». Βλ. π. Αθανασίου Παραβάντσου, *Οι ψυχές των άλλων, Αναζητώντας το Μεταμοντέρνο Εαυτό*, εκδ. Αρμός 2010, σ.18-21

[108] Πρβλ. π. Αθανασίου Παραβάντσου ο.π., σ.22-27

[109] Πρβλ. π. Βασιλείου Θερμού ο.π., σ.197

[110] π. Αθανασίου Παραβάντσου ο.π., σ. 54

[111] Ιωάννου Χρυσοστόμου, *Ομιλία V εις Ρωμαίους*, Migne 60,440